

PELASTUSOPISTO

D-sarja:

Muut julkaisut

[1/2018]

Suomalaisten pelastusasenteet 2017

Esa Kokki

Suomalaisten pelastusasetteet 2017

Esa Kokki

Pelastusopisto
PL 1122
70821 Kuopio

www.pelastusopisto.fi

Pelastusopiston julkaisu
D-sarja: Muut
1/2018

ISBN 978-952-7217-06-1
ISSN 2342-9305 (verkkajulkaisu)

Esa Kokki

Pelastusopisto

Suomalaisten pelastusasenteet 2017

Muu julkaisu, 27 s.

Helmikuu 2018

Tiivistelmä

Onnettomuuden kohtaamisen pelko on vähentynyt suomalaisten mielestä. Todennäköisimpänä onnettomuutena pidetään liikenneonnettomuutta tai kotitapaturmaa.

Pelastustoimeen luotetaan edelleen. Sen toimintaa pidetään tehokkaana ja ammattitaitoisena. Negatiiviset mielikuvat pelastustoimesta ovat vähentyneet. Pelastustoimi on ansainnut luottamuksensa omalla toiminnallaan. Toimintaa pidetään tehokkaana erityisesti niissä onnettomuuksissa, joita pelastustoimella on eniten. Mielikuva tehokkuudesta on vahvistunut entisestään.

Suomalaiset pitävät palovaroitinta erittäin tärkeänä. Kyselytutkimuksen mukaan palovaroitin löytyy nykyisin jokaisesta kodista. Sen lisäksi kansalaisten omatoiminen varautuminen on lisääntynyt ja alkusammutusvälineiden määrä kodeissa on lisääntynyt.

Entistä useampi osaa hätänumeron oikein. Sen sijaan hätätilanteiden toimintamalleissa olisi vielä parantamisen varaa. Työpaikan ja asunnon pelastussuunnitelmat ovat harvojen tiedossa.

Tiedontarpeet ja tiedonlähteet pelastustoimeen liittyvissä asioissa ovat moninaiset. Suomalaisten mielestä vastuu lapsille annettavasta kotitapaturmien ehkäisemiseen liittyvistä ohjeista on edelleen lasten vanhemmilla.

Palotarkastustoimintaa pidetään erittäin hyödyllisenä. Käytännössä kukaan ei karsisi pelastustoimen palveluja ja ensihoitopalveluja. Valtaosa suomalaisista ei karsisi mitään julkisia palveluja, julkisista palveluista säästämistä ei nähdä enää yhtä tarpeellisenä kuin kolme vuotta sitten.

Tulokset selviävät joulukuussa 2017 tehdyn puhelinhaastattelun tuloksista. Vastaava kyselytutkimus on tehty aiemmin kolmen vuoden välein vuodesta 1992 lähtien.

Avainsanat: pelastustoimi, turvallisuus, kansalaiset, mielipide, kyselytutkimus

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Aineisto	6
3	Tulokset.....	7
3.1	Todennäköisin onnettomuus liikenneonnettomuus tai tapaturma kotona	7
3.2	Onnettomuuteen joutumisen pelko vähentynyt	7
3.3	Pelastustoimeen luotetaan, toiminta tehokasta ja ammattitaitoista	8
3.4	Negatiiviset mielikuvat pelastustoimen toiminnasta vähentyneet.....	8
3.5	Pelastusviranomaisten toimintaa pidetään tehokkaana yleisimmissä onnettomuuksissa	9
3.6	Mielikuva pelastusviranomaisten toiminnan tehokkuudesta vahvistuu edelleen.....	9
3.7	Palovaroitinta pidetään erittäin tarpeellisena	10
3.8	Kaikissa suomalaisissa kodeissa on palovaroitin	10
3.9	Omatoiminen varautuminen lisääntynyt.....	10
3.10	Alkusammutusvälineiden määrä kotona lisääntynyt	11
3.11	Entistä useampi osaa hätänumeron, yleinen vaaramerkki vieras.....	12
3.12	Hätätilanteen toimintamalleissa parantamisen varaa.....	12
3.13	Pelastustoimen tiedonlähteet ja tiedontarpeet ovat moninaiset.....	13
3.14	Vanhemmat vastuussa lapsille annettavasta kotitapaturmien ehkäisemistä koskevasta tiedosta.....	13
3.15	Palotarkastustoimintaa pidetään erittäin hyödyllisenä.....	13
3.16	Työpaikan ja asunnon pelastussuunnitelmat harvojen tiedossa	14
3.17	Julkisia palveluja ei karsittaisi enää yhtä innokkaasti	14
4	Yhteenveto	14
	Liitteet	16

1 Johdanto

Sisäministeriö (aiemmin sisäasiainministeriö) on selvittänyt kansalaisten tietoja, taitoja, mielipiteitä, käsityksiä ja asenteita pelastustoimeen liittyen 25 vuoden ajan. Puhelinkysely on tehty tuhannelle suomalaiselle kolmen vuoden välein vuodesta 1992 lähtien. Kyselyn kysymykset ovat pysyneet pääosin samoina. Joitakin päivityksiä kysymyksiin on tehty vuosien varrella. Vuoden 2017 kysely tehtiin samoilla kysymyksillä kuin kolme vuotta aiemmin.

Luvussa 2 on esitetty puhelinkyselyllä saatu aineisto. Luvussa 3 on esitetty vuoden 2017 kyselyn tulokset ja verrattu aiempien vuosien tuloksiin. Liitteessä on esitetty 14 kaaviokuvaa tuloksista.

2 Aineisto

Tutkimuksessa haastateltiin puhelimitse 1003 henkilöä. Aineisto edustaa maamme 18-79 -vuotta täyttäneitä väestöä pois lukien Ahvenanmaan maakunta. Puhelinhaastattelut teki Kantar TNS Oy 3.–29.12.2017 välisenä aikana.

Vastaava kysely on tehty kahdeksan kertaa aiemmin vuosina 1992, 1995, 1999, 2002, 2005, 2008, 2011 ja 2014. Aiempina vuosina aineisto edusti maamme 15-79 -vuotta täyttäneitä väestöä Manner-Suomessa. 15-17 -vuotiaiden puuttuminen 2017 aineistosta kannattaa ottaa huomioon tuloksia tulkittaessa.

Vastaajista puolet oli naisia ja puolet miehiä. Naisista 139 (28 %) oli alle 34-vuotiaita ja 365 yli 35-vuotiaita. Miehistä 125 (25 %) oli alle 34-vuotiaita ja 374 yli 35-vuotiaita. Muiden taustamuuttujien jakaumat on esitetty taulukoissa 1-3.

Taulukko 1. Vastaajien ikäjakauma.

Ikä (vuotta)	n	%
18-24	92	9
25-34	172	17
35-49	232	23
50-64	241	24
65-	266	27

Taulukko 2. Vastaajat kuntaryhmän mukaan.

Kuntaryhmä	n	%
Pääkaupunkiseutu	297	30
Kaupunkimainen kunta	209	21
Taajaan asuttu kunta	254	25
Maaseutumainen kunta	243	24

Taulukko 3. Vastaajat asumismuodon mukaan.

Asumismuoto	n	%
Kerrostalo	301	30
Rivitalo	180	18
Omakotitalo	515	52

Tuhannen henkilön tutkimuksessa prosenttiosuuksien tilastollinen virhemarginaali vaihtelee välillä 0,4-3,1 prosenttiyksikköä.

3 Tulokset

3.1 *Todennäköisin onnettomuus liikenneonnettomuus tai tapaturma kotona*

Liikenneonnettomuus ja tapaturma kotona ovat kansalaisten mielestä todennäköisimmät onnettomuudet, joihin he itse joutuvat osallisiksi (Kuva 1). 48 prosenttia pitää todennäköisenä tai jossain määrin todennäköisenä, että joutuu jonkinlaiseen liikenneonnettomuuteen. Naiset ja erityisesti alle 35-vuotiaat naiset (64 %) uskovat joutuvansa liikenneonnettomuuteen. Yhtä moni (48 %) ennakoi kohtaavansa kotonaan jonkinlaisen tapaturman. Naiset pitävät kotitapaturmaa hieman useammin todennäköisenä kuin miehet.

Kaksi suomalaista viidestä (39 %) pitää todennäköisenä, että Suomen lähialueilla tapahtuu ydinvoimalaonnettomuus, jolla on vaikutuksia suomalaisten turvallisuuteen. Mitä vanhempi vastaaja oli, sitä todennäköisempänä hän onnettomuutta piti. 31 prosenttia suomalaisesta puolestaan arvelee joutuvansa kokemaan tapaturman työpaikallaan. 25 prosenttia uskoo joutuvansa todistamaan suurta ympäristöonnettomuutta, kuten öljykatastrofia.

Joka viides (21 %) suomalainen uskoo, että ainakin jossain vaiheessa kohtaa tulipalon. 13 prosenttia arvelee samaa suuresta luonnononnettomuudesta kuten tulvasta tai myrskystä.

Muut vaaratilanteet koetaan epätodennäköisemmiksi. Ydinvoimalaonnettomuus Suomessa (5 %) tai maattamme kohtaavat sodat, tavanomainen (6 %) tai ydinsota (11 %), ovat muita harvempia pelkoja.

3.2 *Onnettomuuteen joutumisen pelko vähentynyt*

Suomalaisten mielestä erilaisten onnettomuuksien todennäköisyys on pienentynyt kolmen vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Vaikka liikenneonnettomuutta ja tapaturmaa kotona pidetään edelleen todennäköisimpinä, molempien uhka on laskenut lähelle kyselyhistorian ennätysalhaista lukua.

Onnettomuuksista ainoastaan Suomen lähialueilla tapahtuvan ydinvoimalaonnettomuuden pelko on lisääntynyt tilastollisesti merkitsevästi. Kuusi vuotta sitten joka kolmas suomalainen pelkäsi lähialueilla tapahtuvaa ydinvoimalaonnettomuutta, mutta nyt on palattu kymmenen vuoden takaiselle tasolle. Kaksi viidestä suomalaisesta pitää ulkomailla tapahtuvan ydinvoimalaonnettomuuden uhkaa todennäköisenä.

Tapaturmaa työpaikalla tai öljykatastrofia tai vastaavaa suurta ympäristöonnettomuutta ei pidetä yhtä todennäköisenä kuin kolme vuotta sitten. Työturvallisuustyö on tuottanut tulosta, kun työtapaturman todennäköisyys on laskenut tilastollisesti merkitsevästi.

Tulipalon kohtaamisen pelko on vähentynyt eniten kolmen vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Vielä kolme vuotta sitten joka kolmas suomalainen piti todennäköisenä kohtaavansa tulipalon, nyt suhdeluku on laskenut yhden suhde viiteen. Iso ero on myös tilastollisesti merkitsevä.

Viimeaikaisten tapahtumien perusteella on yllättävää, että myrskyn, tulvan tai muun suuren luonnononnettomuuden kohtaamisen pelko on pienentynyt kolmen ja kuuden vuoden takaiseen verrattuna. Esimerkiksi myrskyt ovat lisääntyneet, mutta onnettomuuden kohtaamista todennäköisenä pitävien osuus on pudonnut puoleen (13 %) kolmen ja kuuden vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna.

Sodanuhka on koko kyselytutkimuksen historian ajan koettu erittäin vähäiseksi. Myös kotimaiseen ydinvoimateollisuuteen luotetaan, pelko Suomessa tapahtuvaan ydinvoimalaonnettomuuteen on pysynyt pienenä aina vuoden 1992 jälkeen.

3.3 Pelastustoimeen luotetaan, toiminta tehokasta ja ammattitaitoista

Kyselyssä kysyttiin sekä positiivisten että negatiivisten mielikuvien sopivuutta kuvaamaan pelastustoimen toimintaa. Vastaajalla voi siis olla sekä positiivisia että negatiivisia mielikuvia pelastustoimen toiminnasta.

Suomalaiset luottavat pelastusjärjestelmän toimintaan oman kuntansa alueella (Kuva 2). Melkein kaikkien suomalaisten mielestä (97 %) toimintaa sopii hyvin, melko hyvin tai jossain määrin kuvaamaan adjektiivit tehokas, ammattitaitoinen ja luotettava. Lisäksi yhdeksän kymmenestä näkee toimintaa sopivana kuvauksina nopea (93 %) ja joustava (88 %). Maaseutumaisissa kunnissa asuvat (89 %) eivät pitäneet toimintaa yhtä usein nopeana kuin kaupungeissa asuvat.

Ilmeisesti aina tilanne ei ole kuitenkaan ollut edellä kuvatun kaltainen, sillä myös vastakkaisia kuvauksia on pidetty sopivina kuvaamaan pelastustoimen toimintaa (Kuva 3). Melkein joka toisen mielestä toimintaa kuvastaa adjektiivi hidas (46 %). Jostain syystä nuorimpien vastaajien, alle 25-vuotiaiden, mielestä toiminta on usein hidasta (60 %). Kaksi viidestä (40 %) on sitä mieltä, että toimintaa on ollut myös jäykkää.

Joka viidennen (20 %) mielestä toiminta on ollut välillä tehotonta. Vastaajista 16 prosenttia on pitänyt toimintaa ainakin välillä ammattitaidottomana ja 12 prosenttia epäluotettavana.

Pelastustoimen kustannuksiin suomalaisilla ei ole selkeää kantaa. Vähän yli puolet pitää toimintaa kalliina (54 %), mutta toisaalta halpana (58 %).

3.4 Negatiiviset mielikuvat pelastustoimen toiminnasta vähentyneet

Positiiviset mielikuvat pelastustoimen toiminnasta ovat pysyneet aiempien vuosien tasolla. Sen sijaan negatiiviset mielikuvat ovat kaikki vähentyneet tilastollisesti merkitsevästi.

Aiempina vuosina lähes 70 prosenttia vastaajista piti toimintaa kalliina. Nyt osuus on pudonnut 54 prosenttiin. Vuonna 2014 toimintaa hitaana piti puolet väestöstä, nyt 46 prosenttia. Jäykkänä toimintaa piti 40 prosenttia vastaajista, kun aiemmin puolet vastaajista oli sitä mieltä. Tehottomana toimintaa pitävien osuus on pudonnut neljäsosasta viidesosaan. Nyt 16 prosenttia vastaajista piti toimintaa ammattitaidottomana, kun aiemmin sitä mieltä oli neljäsosa vastaajista. Epäluotettavana toimintaa pitävien osuus (12 %) on pudonnut lähes puoleen aiempien vuosien tasosta.

3.5 Pelastusviranomaisten toimintaa pidetään tehokkaana yleisimmissä onnettomuuksissa

Edellä kuvattujen mielikuvien ristiriitaisuus voi johtua kansalaisten kokemuksista ja näkemyksistä pelastusviranomaisten toiminnasta eri tehtävissä.

Lähes kaikki vastaajat pitävät pelastusviranomaisten toimintaa tehokkaana liikenneonnettomuudessa (97 %) ja huoneistopalossa (96 %) (Kuva 4). Myös teollisuuspalloissa pelastusviranomaisten toimintaa pidetään tehokkaana (89 %).

Noin 70 prosenttia vastaajista pitää pelastusviranomaisten toimintaa tehokkaana laajoissa kaasuonnettomuuksissa (71 %), laajoissa ympäristöonnettomuuksissa (70 %) ja tulvissa (68 %).

Sotatoimien uhatessa kaksi kolmasosaa (66 %) suomalaisista uskoo pelastusviranomaisten toiminnan olevan tehokasta. Vähintään joka toinen (55 %) luottaa pelastusviranomaisten toiminnan tehokkuuteen ydinvoimalaonnettomuuden sattuessa.

3.6 Mielikuva pelastusviranomaisten toiminnan tehokkuudesta vahvistuu edelleen

Pelastusviranomaiset ovat pystyneet lisäämään kansalaisten luottamusta toimintansa tehokkuuteen. Liikenneonnettomuuksien ja huoneistopalojen kohdalla luottamusta ei voi enää oikein lisätä, kun lähes kaikki luottavat toiminnan olevan tehokasta.

Vaikka teollisuuspalot ovat usein haastavia sammuttaa, kansalaisten luottamus pelastusviranomaisten toimintaan näissä tapauksissa on lisääntynyt ennätyskorkealle, 89 prosenttiin. Kasvu on tilastollisesti merkitsevää.

Todennäköisesti koska laajoja kaasuonnettomuuksia sattuu niin harvoin, että mielikuva pelastusviranomaisten toiminnasta on pysynyt edellisvuosien tasolla.

Laajojen ympäristöonnettomuuksien tehokkaaseen hoitamiseen kansalaisten usko on noussut kaikkein eniten, lähes 10 prosenttia. Aiempina vuosina luottamus on vaihdellut 60 prosentin molemmin puolin, nyt 70 prosenttia vastaajista luottaa toiminnan olevan tehokasta.

Sotatoimia tai ydinvoimalaonnettomuuksia kotimaassa ei pidetä kovinkaan todennäköisinä, silti niiden tapahtuessa pelastusviranomaisten toiminnan uskotaan olevan tehokkaampaa kuin aiemmilla kyselykierroksilla.

3.7 Palovaroitinta pidetään erittäin tarpeellisena

Lähes kaikki suomalaiset (94 %) pitävät palovaroitinta erittäin tarpeellisena asiana turvallisuuden kannalta (Kuva 5), naiset (97 %) miehiä useammin (91 %). Näkemys varoittimen tarpeellisuudesta on lisääntynyt koko kyselyhistorian ajan.

Väestön varoitusjärjestelmää (66 %) pitää erittäin tarpeellisena kaksi kolmesta suomalaisesta, naiset (71 %) miehiä useammin (60 %). Väestön varoitusjärjestelmän tarpeellisuus on pysynyt aiempien vuosien tasolla. Säteilyvalvontaa (62 %) pidetään lähes yhtä tarpeellisena. Myös valvontaa naiset (68 %) pitävät miehiä useammin tarpeellisena (56 %). Säteilyvalvonnan tarpeellisuus on hienoisessa laskussa aiempiin kyselyihin verrattuna.

Vähän yli puolet suomalaisista pitää evakuoitusuunnitelmia (58 %) ja automaattista sammutusjärjestelmää (56 %) erittäin tarpeellisena asiana turvallisuuden kannalta. Myös näiden kohdalla naiset pitävät asioita miehiä tarpeellisempina (64 % vs 51 % ja 63 % vs 48 %). Kummankaan asian kohdalla ei ole kuitenkaan havaittavissa merkittäviä muutoksia eri kyselyjen välillä.

Väestönsuojaa sen sijaan aiempaa harvempi pitää tarpeellisena turvallisuuden kannalta. Vuonna 2017 43 prosenttia vastaajista piti suoja tarpeellisena, kun 90-luvulla heitä oli yli 60 prosenttia vastaajista.

3.8 Kaikissa suomalaisissa kodeissa on palovaroitin

Omatoimisesta varautumisesta kyselyssä kysyttiin: "Oletteko te itse varautunut onnettomuustilanteisiin jollakin seuraavaksi luetellulla tavalla?"

Nykyisin käytännössä kaikilla suomalaisilla on kotona palovaroitin (Kuva 6). Kyselyn 1003 vastaajasta ainoastaan neljä kerrostalossa asuvaa miestä vastasi, että kotona ei ole palovaroitinta. Palovaroitin tuli asuntoihin pakolliseksi vuonna 2000. Tämän jälkeen kyselyissä 95 prosenttia ilmoitti omaavansa palovaroittimen. Vuonna 2014 osuus nousi 97 ja nyt siis 100 prosenttiin. Osuuden virhemarginaali on 99,2-100,0 %

Kesämökille varoitin hankitaan harvemmin kuin vakituiseen asuntoon, vaikka palovaroitin on pakollinen vapaa-ajan asunnoissakin. Palovaroitin on 84 kesäasunnolla sadasta. Palovaroitinten määrä vapaa-ajan asunnoilla on kuitenkin kasvussa. Vuonna 2008 toteutetussa tutkimuksessa sen havaittiin löytyvän vain 61 prosentin vapaa-ajan asunnolta.

13 prosenttia tarkistaa palovaroittimensa toimintakunnon vähintään kerran kuukaudessa (Kuva 7). 55 prosenttia tekee niin hieman harvemmin, mutta kuitenkin useamman kerran vuodessa. Neljäsosa tarkistaa toimintakunnon harvemmin. Viisi prosenttia kertoi, ettei toimikuntoa ole tarkistettu koskaan. Toimintakunnon tarkistamisaktiivisuudessa ei ole havaittavissa muutoksia ajan saatossa.

3.9 Omatoiminen varautuminen lisääntynyt

Omatoiminen varautuminen onnettomuuden varalle on lisääntynyt muutenkin kuin palovaroittimien kattavuuden osalta. 87 prosenttia vastaajista on hankkinut kotiin

ensiapupakkauksen tai -välineitä (Kuva 8). Kasvu on tilastollisesti merkitsevä. Kerrostaloissa asuvat (79 %) ovat hankkineet ensiaputarvikkeita harvemmin kuin rivitaloissa (87 %) tai pientaloissa (91 %) asuvat. Myös ensiapukursseilla tai muilla pelastusalan kursseilla käynti on lisääntynyt tilastollisesti merkitsevästi. Nyt 78 prosenttia vastaajista on käynyt kursseilla, miehet (81 %) naisia useammin (74 %). Aiemman neljän kyselyn aikaan osuudet vaihtelivat 63-70 prosentin välillä molempien edellä mainittujen asioiden kohdalla.

Asunnosta poistumisen hätätilanteen kohdatessa on suunnitellut 76 prosenttia vastaajista. Myös tämä osuus on kasvanut tilastollisesti merkitsevästi. Aiemmin osuus vaihteli 63-67 prosentin välillä. Vastaajien taustamuuttujien välillä oli kuitenkin joitakin eroja. Mitä vanhempi vastaaja oli, sitä useampi oli suunnitellut asunnosta poistumisen. Myös rivitalojen (78 %) ja pientalojen asukkaat (79 %) olivat suunnitelleet asunnosta poistumisen useammin kuin kerrostalojen asukkaat (71 %).

Kaksi kolmasosaa vastaajista (63 %) on osallistunut poistumisharjoitukseen työpaikalla, pääkaupunkiseudulla (76 %) muuta maata useammin (54-60 %). Harjoitukseen osallistuneiden osuus on kasvanut edellisiin kyselyihin verrattuna. Sen sijaan asunnosta poistumisharjoitukseen osallistutaan huomattavasti harvemmin. Vain 12 prosenttia vastaajista ilmoitti osallistuneen harjoitukseen kotona.

Paristokäyttöisen radion omistavien osuus on laskenut tasaisesti kyselyhistorian aikana. Viime vuonna 58 prosenttia vastaajista (naisista 52 %, miehistä 64 %) ilmoitti omaavansa radion. Myös tässä näkyy sukupolvien ero. Mitä vanhempi vastaaja oli sitä useammin kotoa löytyy radio.

Sen sijaan sammuttimien määrä on lisääntynyt jatkuvasti. Viime vuonna 57 prosentilla vastaajista oli kotona sammutin. Ero edelliseen kyselyyn on huima. Kolme vuotta sitten 38 prosenttia vastaajista ilmoitti omaavansa sammuttimen kotona. Myös tässä näkyy sukupolvien ero. Mitä vanhempi vastaaja oli sitä useammin kotoa löytyy sammutin. Asumismuodoissa on myös eroja. Pientaloissa asuvista 79 prosentilla, rivitaloissa asuvista 47 prosentilla ja kerrostaloissa asuvista 25 prosentilla on kotona sammutin.

Myös kotivara on yleistynyt jatkuvasti, tosin maltillisemmin kuin sammuttimet. Ruokaa ja elintarvikkeita kriisitilanteiden varalle oli puolella vastaajista (49 %), vanhemmilla tosin useammin kuin nuoremmilla. Vuonna 1992 joka viidennellä vastaajista oli tarpeellinen kotivara.

Joka toinen suomalainen (53 %) tietää missä on lähin väestönsuoja. Osuudessa ei ole tapahtunut muutoksia, osuus on vaihdellut 50 prosentin molemmin puolin vuodesta 1992 alkaen. Joditabletteja hankitaan joka kymmenenteen talouteen (12 %). Myöskään tässä ei ole tapahtunut muutoksia 25 vuoden aikana.

3.10 Alkusammutusvälineiden määrä kotona lisääntynyt

Yhdeksällä kymmenestä on kotonaan jonkinlainen alkusammutusväline. Sammutuspeite löytyy jo 79 prosentilla vastaajista (Kuva 9). Ero kolmen vuoden takaiseen tilanteeseen on merkittävä. Vuonna 2014 heitä oli 58 prosenttia vastaajista. Myös käsisammuttimien määrä kotona on lisääntynyt huomasti. Lähes joka toisessa kodissa (46 %) on käsisammutin, kun kolme vuotta sitten käsisammutin löytyi harvemman kuin joka kolmannen kodista.

Muiden sammutusvälineiden suosio on sen sijaan laskenut. Nykyisin 12 prosentilla vastaajista on varattu vettä suureen astiaan tulipalon varalle. Sankoruisku (1 %) alkaa olla jo keräilyharvinaisuus, jos sellainen jonkun kotoa löytyy. Muu sammutusväline, kuten kattilan kansi toimii alkusammutusvälineenä viidellä prosentilla vastaajista.

Alkusammutukseen on varauduttu erityisesti pientaloissa (Kuva 10). 85 prosentilla omakotitalossa asuvista on sammutuspeite ja 67 prosentilla käsiammutin. Rivitaloissa asuvista 81 prosentilta löytyy kotoa sammutuspeite ja 37 prosentilta käsiammutin. Kerrostaloissa asuvien vastaavat prosentit ovat 68 ja 15.

Auton paloriskiä tai alkusammutustarvetta ei nähdä niin suurena kuin asunnoissa. Oman auton omaavista joka viidennellä on autossaan käsiammutin. Ensiapupakkaus tai -välineitä sen sijaan on lähes yhtä usein kuin kotona. 81 prosentilla autoilijoista löytyy ensiapuun tarvikkeita autosta. Sammuttimien määrä autoissa on pysynyt aiempien vuosien tasolla, mutta ensiaputarvikkeiden määrä sen sijaan on lisääntynyt ajan saatossa.

3.11 Entistä useampi osaa hätänumeron, yleinen vaaramerkki vieras

Yleinen hätänumero on tuttu suomalaisille. Nykyisin 97 prosenttia vastaajista osasi sanoa hätänumeron olevan 112 (Kuva 11). Myös poliisin hälyttämiseen oikea numero alkaa olla entistä paremmin muistissa. Kolme neljästä tietäisi soittaa numeroon 112, kun tarvitsee poliisia hätätilanteissa. Molempien numeroiden tuntemus on lisääntynyt tasaisesti kyselyjen aikana.

Sen sijaan yleinen vaaramerkki on yhä useammalle vieras. Viime vuonna vain 30 prosenttia tiesi yleisen vaaramerkin olevan nouseva ja laskeva yhtäjaksoinen sireeniääni. Vielä yhdeksän vuotta sitten joka toinen tunnisti vaaramerkin oikeaksi.

3.12 Hätätilanteen toimintamalleissa parantamisen varaa

Vastaajia pyydettiin kertomaan, miten he toimisivat kolmessa hätätilanteessa: mitä he itse tekisivät tulipalon sattuessa, soittaessaan siitä ilmoitusta numeroon 112 sekä yleisen vaaranmerkin kuullessaan.

Tulipalon sattuessa puolet (54 %) vastaajista pelastaisi vaarassa olevia ja varoittaisi muita. Kaksi kolmesta (63 %) yrittäisi itse sammuttaa palon, jos se olisi mahdollista. Miehet (66 %) yrittäisivät sammuttaa palon useammin kuin naiset (59 %). 80 prosenttia vastaajista soittaisi 112 ja pyytäisi pelastuslaitoksen apua. Joka kolmas (33 %) sulkisi ovet ja yrittäisi estää palon laajenemisen. Naiset (41 %) muistivat tämän useammin kuin miehet (26 %). 3 prosenttia vastaajista opastaisi pelastajia paikalle.

Kaksi kolmesta (65 %) osasi erikseen kysyttäessä vastata oikein, että sammuttaisi omat palavat vaatteensa heittäytymällä maahan ja kierimällä.

Hätänumeroon 112 soittaessa 55 prosenttia vastaajista esittelisi itsensä. Kaksi kolmesta (67 %) kertoisi mikä palaa. Melkein kaikki ilmoittaisivat kohteen osoitteen eli missä palaa (95 %). 38 prosenttia muistaisi kertoa, onko ihmisiä vaarassa. Kolme prosenttia osaisi arvioida, tarvitaanko ambulanssia.

Jos ei ole yleinen vaaramerkki tuttu, niin ei ole oikeat toimintatavatkaan yleisen vaaramerkin soidessa. Yleisen vaaranmerkin kuultuaan noin joka kolmas (38 %) menisi sisätiloihin sekä sulkisi ikkunat, ovet ja asunnon ilmastoinnin. Naisista 44 prosenttia menisi sisälle, miehistä 32 prosenttia. 64 prosenttia muistaisi, että kannattaa kuunnella radiota. Kolme prosenttia ei soittaisi puhelimella. Yksi prosentti vastaajista mainitsi, että odottaisi viranomaiselta lupaa ennen kuin poistuisi alueelta. Noin kolmasosa radiota kuuntelevista, 22 prosenttia tiesi, että pitäisi toimia radiossa annettujen ohjeiden mukaisesti.

3.13 Pelastustoimen tiedonlähteet ja tiedontarpeet ovat moninaiset

Sanomalehdet ja televisio ovat yleisimmät tiedonlähteet pelastustoimen asioissa, erityisesti vanhemmalla väestöllä. Joka kolmas sanoo saavansa tietoa näistä lähteistä (Kuva 12). Internet on noussut kolmanneksi käytetyimmäksi tiedonlähteeksi, erityisesti nuoremmalla väestöllä. Nyt joka neljäs saa tietoa verkosta. Työpaikalta ja kursseilta pelastustoimen tietoa saa reilu viidennes vastaajista (22 %). Pelastusviranomaisilta ja muusta kirjallisuudesta vajaa viidennes vastaajista (18 %). Radiosta tietoa saa 16 prosenttia ja muualta 15 prosenttia vastaajista.

Kansalaisten tiedonjano pelastustoimen asioita kohtaan on hieman noussut kolmen vuoden takaisesta tilanteesta (Kuva 13). Useampi kuin joka kolmas haluaa tietoa ensiavusta (39 %) ja väestönsuojista (36 %). Säteilyonnettomuuksia koskeva informaatio kiinnostaa vajaata kolmannesta (31 %). Tulipalon sammuttamiseen 28 prosenttia ja tulipalon estämiseen 23 prosenttia vastaajista haluaisi lisää tietoa. Lisätieto ympäristöonnettomuuksista ja tapaturmien ehkäisystä kiinnostaisi joka neljättä vastaajista (26 %). Naisten tiedonjano on miehiä voimakkaampaa kaikissa edellä mainituissa asioissa. Kuitenkin edelleen vajaa viidesosa vastaajista (17 %) ei halua lisää tietoa mistään pelastustoimen asioista.

3.14 Vanhemmat vastuussa lapsille annettavasta kotitapaturmien ehkäisemistä koskevasta tiedosta

Kolmasosa vastaajista (30 %) osasi arvioida koti- ja vapaa-ajantapaturmien lukumäärän oikealle tasolle. Neljä suomalaista viidestä on saanut kotitapaturmien ehkäisemiseen liittyvää tietoa.

Lähes kaikkien vastaajien (93 %) mielestä vanhemmat ovat vastuussa lapsille annettavasta opastuksesta kotitapaturmien ennaltaehkäisemiseksi. Neljä prosenttia näkee vastuun olevan kouluilla. Vielä harvempien mielestä vastuu kuuluisi päiväkotiin tai terveysturvaviranomaisille.

3.15 Palotarkastustoimintaa pidetään erittäin hyödyllisenä

15 prosenttia vastaajista kertoi palotarkastajan käyneen talossaan vuoden 2017 aikana. 68 prosenttia tiesi, ettei niin ollut tapahtunut. 17 prosentilla ei ollut asiasta varmuutta. Omakotitalossa asuvilla oli selvästi paras käsitys siitä, oliko tarkastusta suoritettu vai ei. Heistä vain viisi prosenttia ei osannut sanoa, oliko tarkastaja käynyt. Rivitalossa asuvista yhdeksän prosenttia oli vailla kyseistä tietoa ja kerrostaloasujista peräti 41 prosenttia.

Vaikka palotarkastaja ei ole käynyt yhtä usein kuin ennen, tarkastusta pidettäisiin erittäin hyödyllisenä 58 prosentin mielestä. Naisista kaksi kolmesta pitäisi tarkastuksia hyödyllisinä, miehistä puolet. Lisäksi joka kolmas pitää käyntiä melko hyödyllisenä.

Ne, joilla on asunnossaan tai mökillään nuohottava hormi, saivat arvioida nuohouspalveluita. Kaksi kolmesta (68 %) tästä joukosta oli erittäin tyytyväinen nuohoukseen, neljäsosan oltua melko tyytyväinen nuohoojan palveluihin.

3.16 Työpaikan ja asunnon pelastussuunnitelmat harvojen tiedossa

Kaksi kolmesta vastaajasta (63 %) on saanut tietoa työpaikan pelastussuunnitelmasta. Asuinrakennuksissa tieto on vielä harvemmillä. Vain 44 prosentilla asukkaista oli tieto oman talonsa pelastussuunnitelmasta.

3.17 Julkisia palveluja ei karsittaisi enää yhtä innokkaasti

Valtaosa ei mielellään karsisi mitään julkisia palveluja (Kuva 14). Sairaankuljetukseen kohdistuvia vähennyksiä ei hyväksyisi käytännössä kukaan (1 %). Myöskin pelastustoimen tai poliisin palveluja harva olisi valmis karsimaan (2 %). Vain marginaalinen joukko nipistäisi resursseja koulutoimesta (3 %) tai lääkäripalveluista (4 %).

Alle viidennes vastaajista olisi valmis karsimaan väestönsuojelusta (15 %), sosiaalitoimen palveluista (18 %) tai ympäristönsuojelusta (20 %). Miehistä 23 prosenttia olisi valmis karsimaan sosiaalitoimen palveluista, naisista 12 prosenttia. Miehistä 24 prosenttia olisi valmis karsimaan ympäristönsuojelusta, naisista 15 prosenttia. Noin neljäsosa olisi valmis karsimaan liikuntapalveluista (23 %), puolustusvoimilta (23 %) ja kirjastopalveluista (28 %).

Kansalaisten into karsia puolustusvoimilta on laskenut alimmilleen koko kyselyhistorian aikana. Vuonna 1992 joka toinen oli valmis karsimaan puolustusvoimien menoista. Kirjastojen palvelut on ainoa julkinen palvelu, joista useampi olisi vuonna 2017 valmis karsimaan enemmän kuin vuonna 2014. Muista julkisista palveluista ei haluta karsia yhtä innokkaasti kuin kolme vuotta sitten.

4 Yhteenveto

Suomalaiset eivät pidä onnettomuuteen joutumista yhtä todennäköisenä kuin aiempina vuosina. Todennäköisimpänä onnettomuutena, jonka suomalaiset uskovat kohtaavansa ovat liikenneonnettomuus ja kotitapaturma.

Pelastustoimeen luotetaan edelleen. Sen toimintaa pidetään tehokkaana ja ammattitaitoisena. Negatiiviset mielikuvat pelastustoimesta ovat vähentyneet. Pelastustoimi on ansainnut luottamuksensa omalla toiminnallaan. Toimintaa pidetään tehokkaana erityisesti niissä onnettomuuksissa, joita pelastustoimella on eniten. Mielikuva tehokkuudesta on vahvistunut entisestään.

Suomalaiset pitävät palovaroitinta erittäin tarpeellisenä turvallisuuden kannalta. Kyselytutkimuksen mukaan palovaroitin löytyy nykyisin jokaisesta kodista. Vapaa-ajan asunnoissa palovaroitin löytyy useammasta kuin kahdeksasta kymmenestä. Lisäksi kansalaisten

omatoiminen varautuminen on lisääntynyt ja alkusammutusvälineiden määrä kodeissa, erityisesti pientaloissa, on lisääntynyt.

Entistä useampi osaa hätänumeron oikein. Sen sijaan vaaramerkin tunnistamisessa ja hätätilanteiden toimintamalleissa olisi vielä parantamisen varaa. Työpaikan ja asunnon pelastussuunnitelmat ovat vain harvojen tiedossa.

Tiedontarpeet ja tiedonlähteet pelastustoimeen liittyvissä asioissa ovat moninaiset. Viestinnässä kannattaa siis käyttää laajaa keinovalikoimaa ja jakaa monipuolisesti tietoa. Suomalaisten mielestä vastuu lapsille annettavasta kotitapaturmien ehkäisemiseen liittyvistä ohjeista on edelleen lasten vanhemmilla.

Palotarkastustoimintaa pidetään erittäin hyödyllisenä. Käytännössä kukaan ei karsisi pelastustoimen palveluja ja ensihoitopalveluja. Valtaosa suomalaisista ei karsisi mitään julkisia palveluja, julkisista palveluista säästämistä ei nähdä enää yhtä tarpeellisenä kuin kolme vuotta sitten.

Liitteet

Kuva 1. Arvio eri onnettomuuksiin joutumisen todennäköisyydestä (todennäköisesti ja jossain määrin todennäköisesti).

Kuva 2. Positiiviset käsitykset asuinkunnan pelastusjärjestelmän toiminnasta (sopii kuvaamaan).

Kuva 3. Negatiiviset käsitykset asuinkunnan pelastusjärjestelmän toiminnasta (sopii kuvaamaan).

Kuva 4. Arvio asuinkunnan pelastusviranomaisten toiminnan tehokkuudesta eri onnettomuuksissa (tehokasta ja melko tehokasta).

Kuva 5. Turvallisuuden kannalta erittäin tarpeellisena pidettävät asiat.

Kuva 6. Asunnot, joissa on palovaroitin.

Kuva 7. Palovaroittimen toimintakunnon tarkistamisaktiivisuus.

Kuva 8. Omatoiminen varautuminen onnettomuustilanteisiin.

Kuva 9. Alkusammutusvälineet kotona.

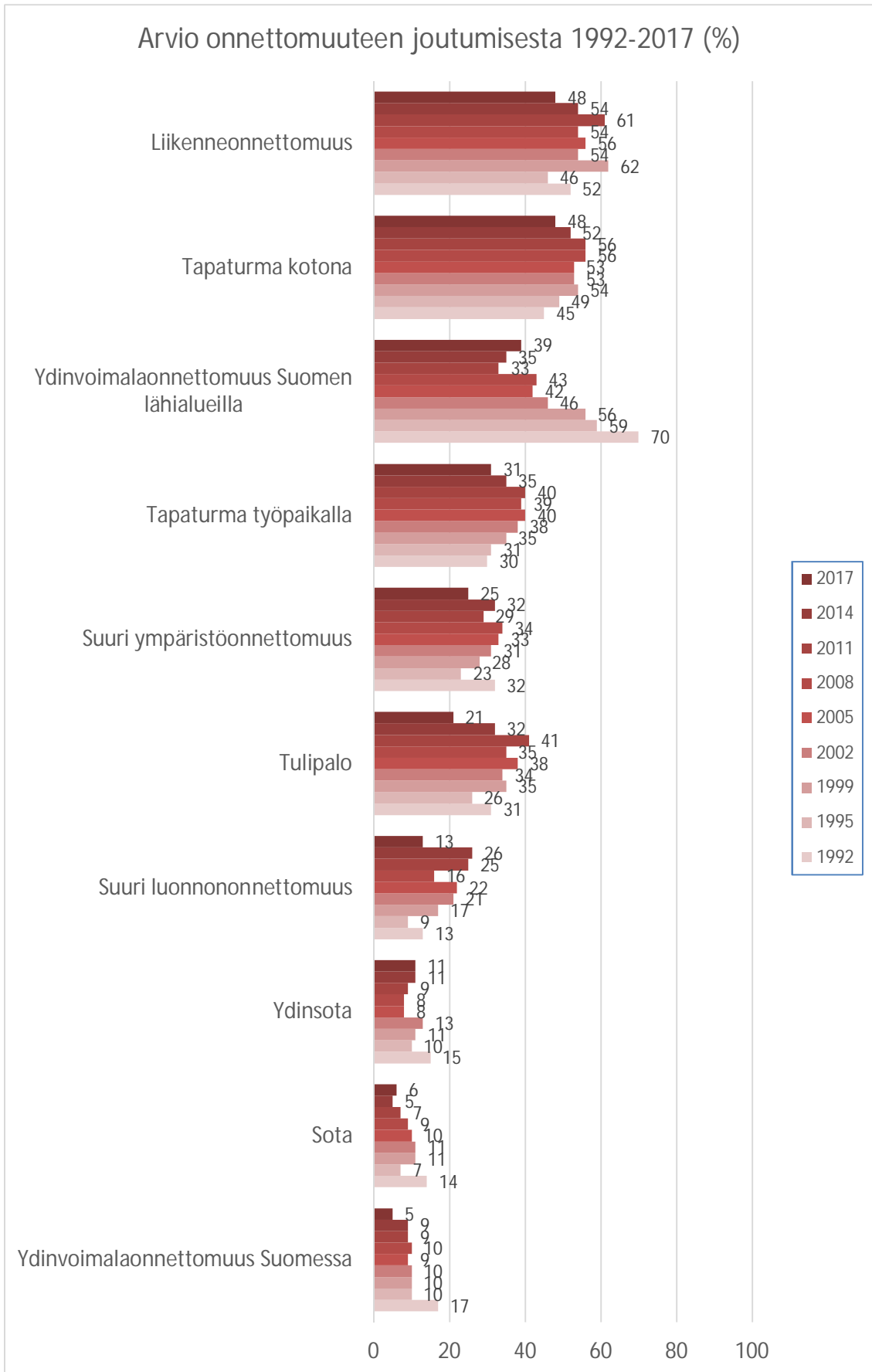
Kuva 10. Sammutuspeitteet ja käsisammuttimet kotona asuntotyypeittäin.

Kuva 11. Vaaratilanteisiin liittyvien asioiden tunteminen.

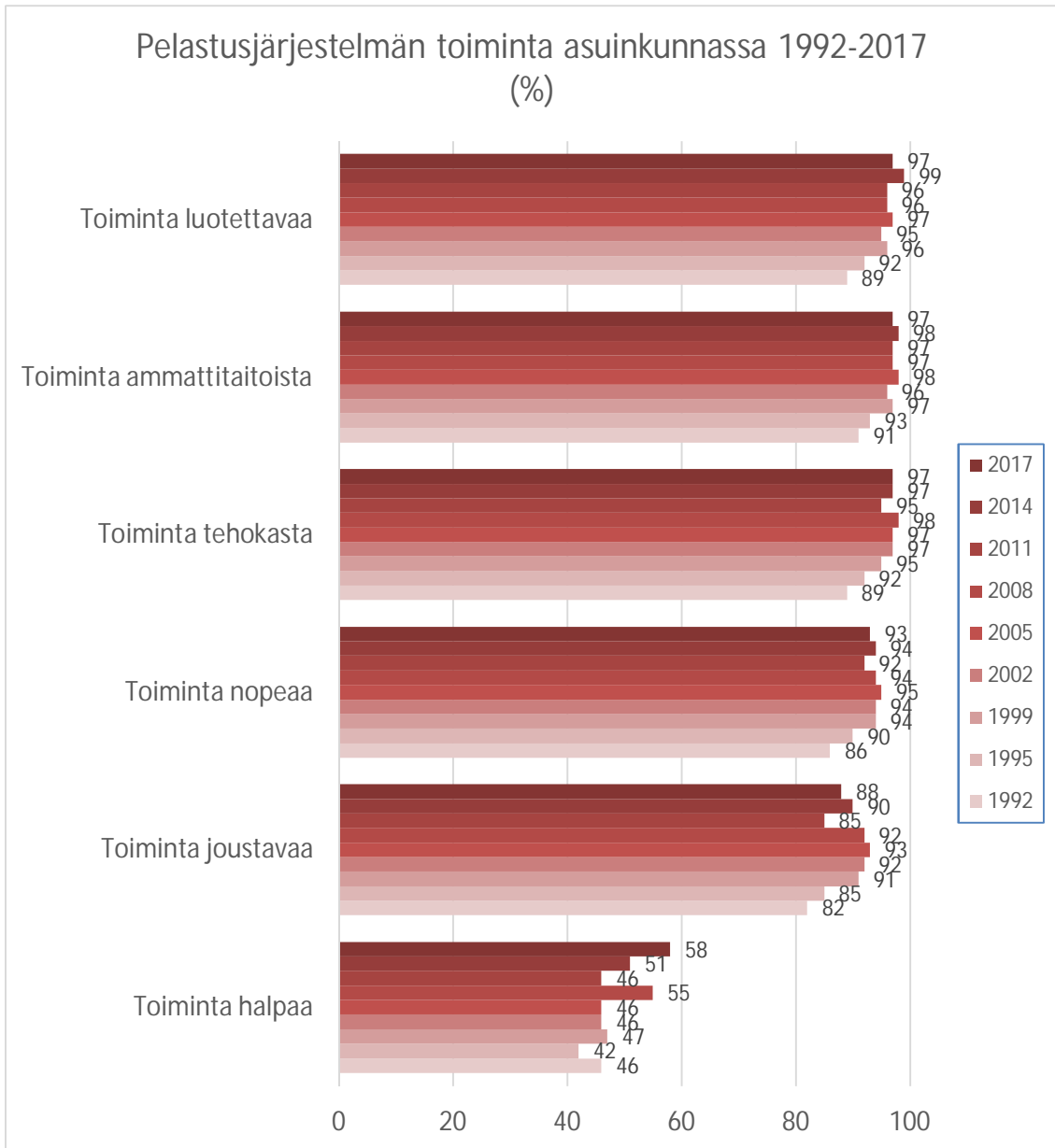
Kuva 12. Pelastustoimen asioiden tiedonlähteet.

Kuva 13. Pelastustoimen asiat, joista halutaan lisätietoja.

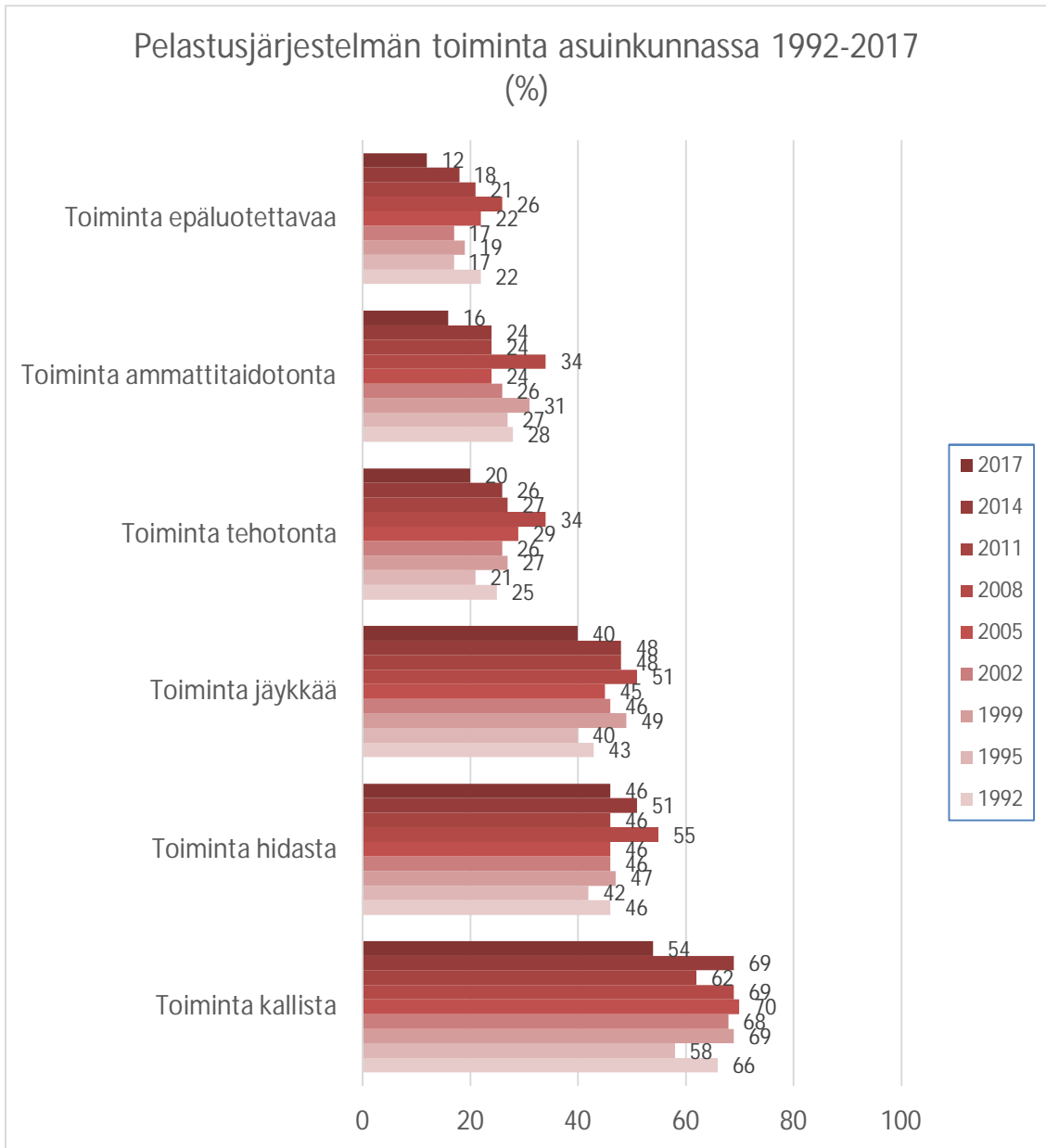
Kuva 14. Mitä palveluja olisi valmis karsimaan.

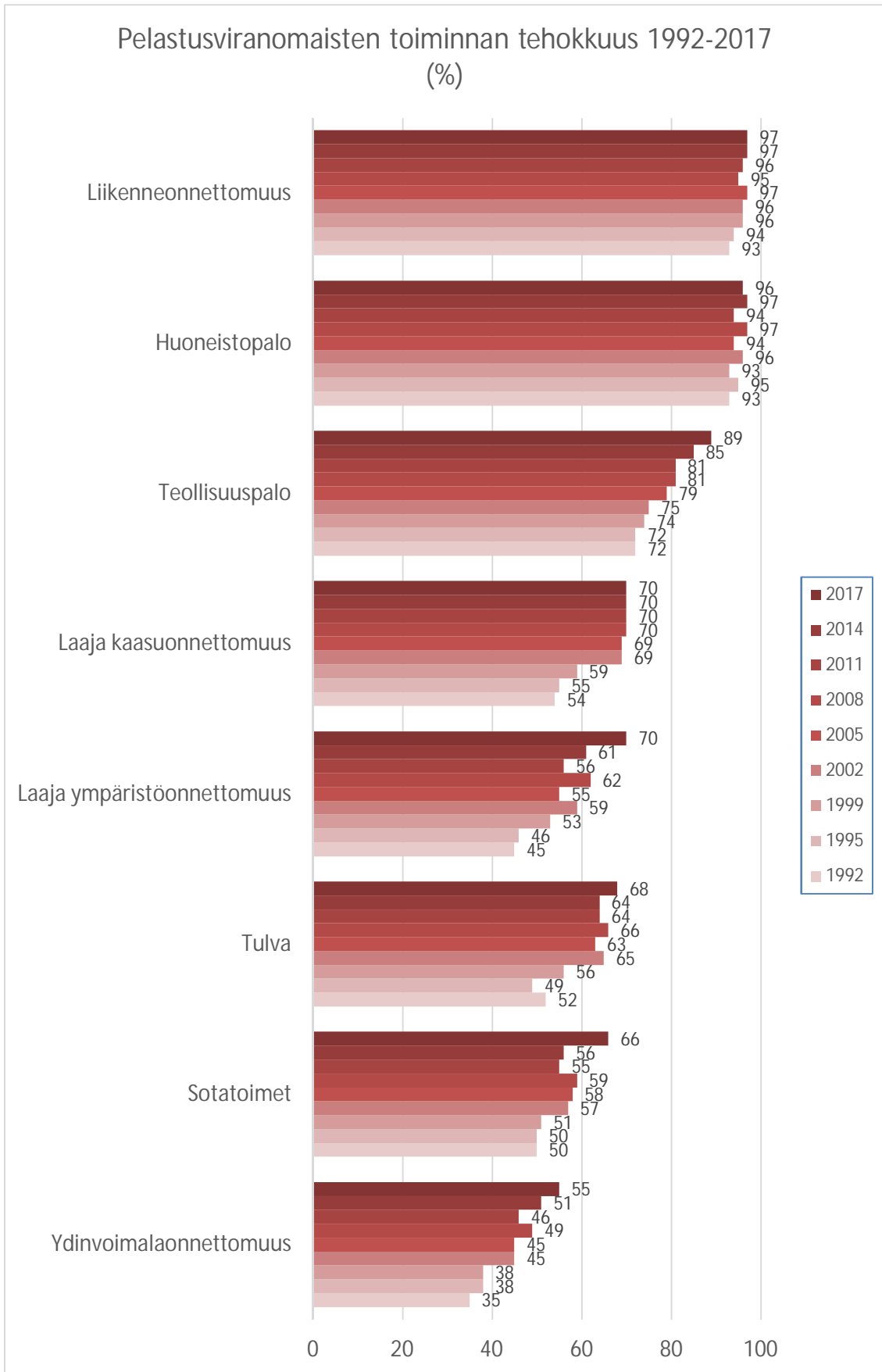
Kuva 1. Arvio eri onnettomuuksiin joutumisen todennäköisyydestä (todennäköisesti ja jossain määrin todennäköisesti).

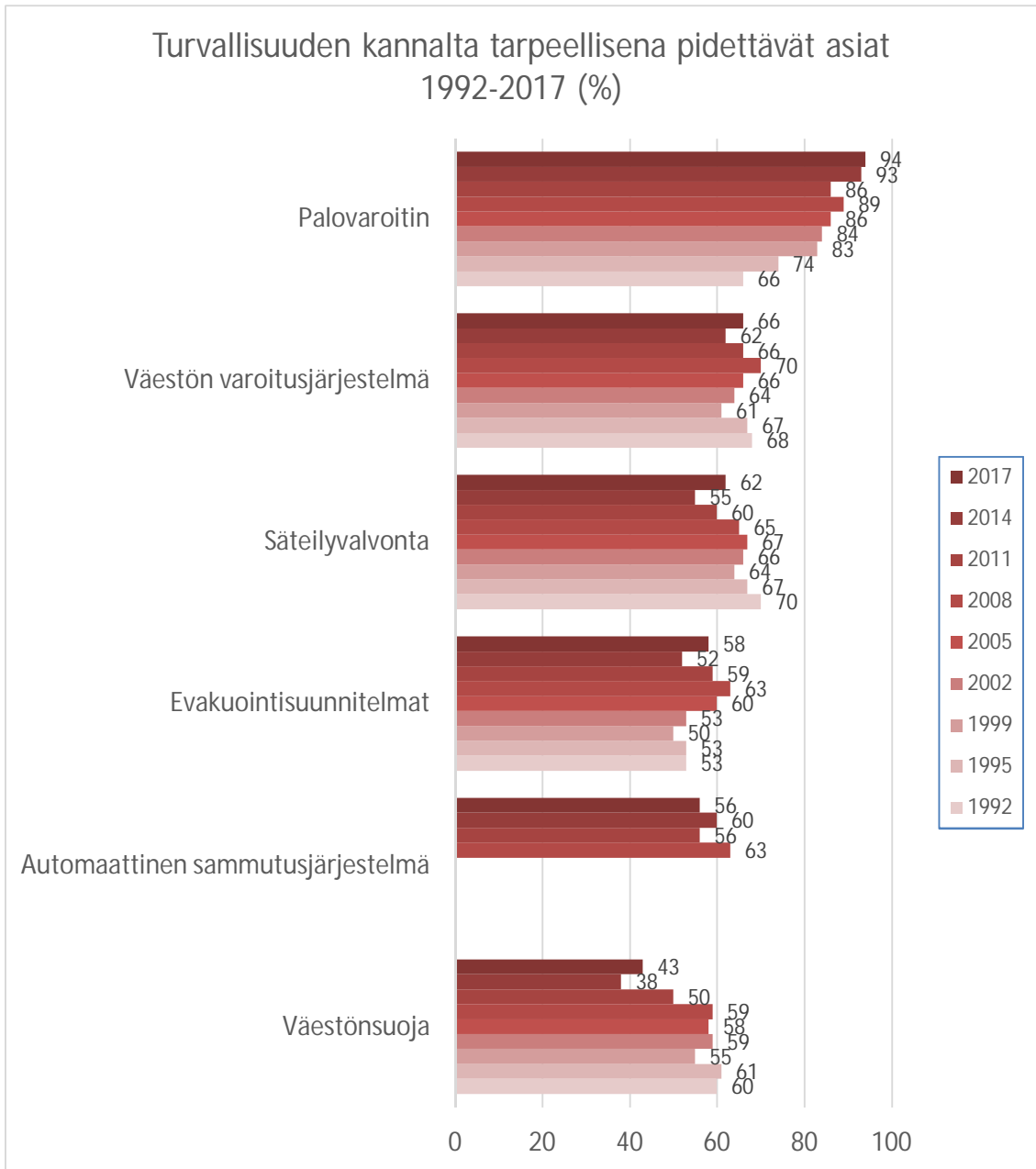
Kuva 2. Positiiviset käsitykset asuinkunnan pelastusjärjestelmän toiminnasta (sopii kuvaamaan).

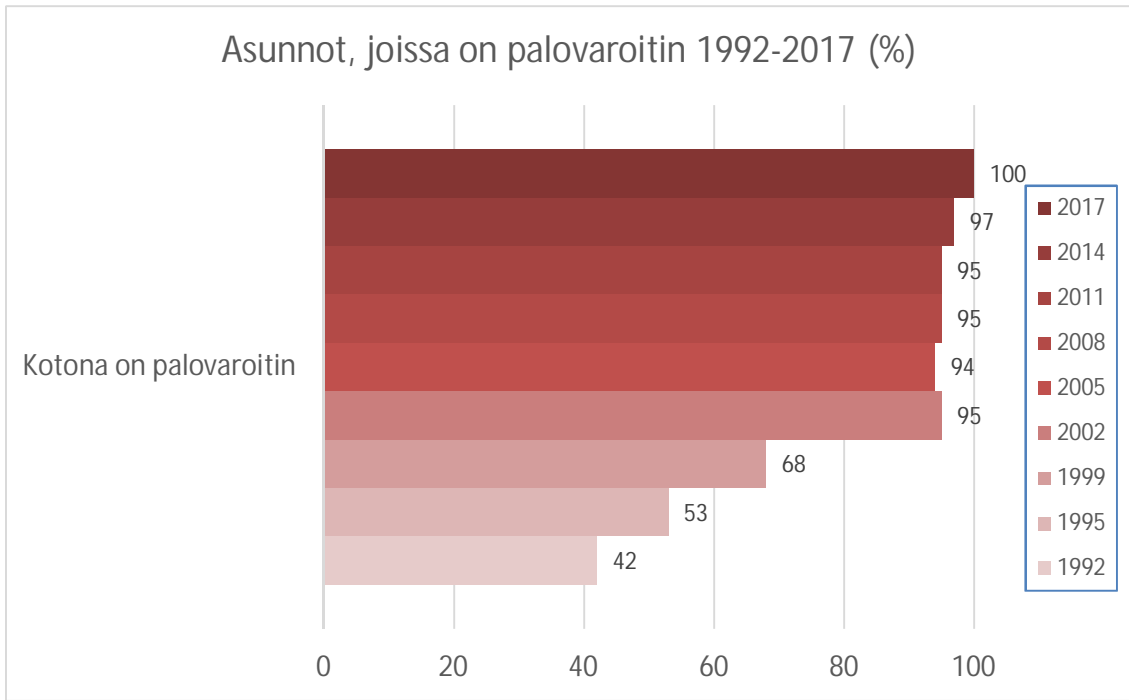
Kuva 3. Negatiiviset käsitykset asuinkunnan pelastusjärjestelmän toiminnasta (sopii kuvaamaan).

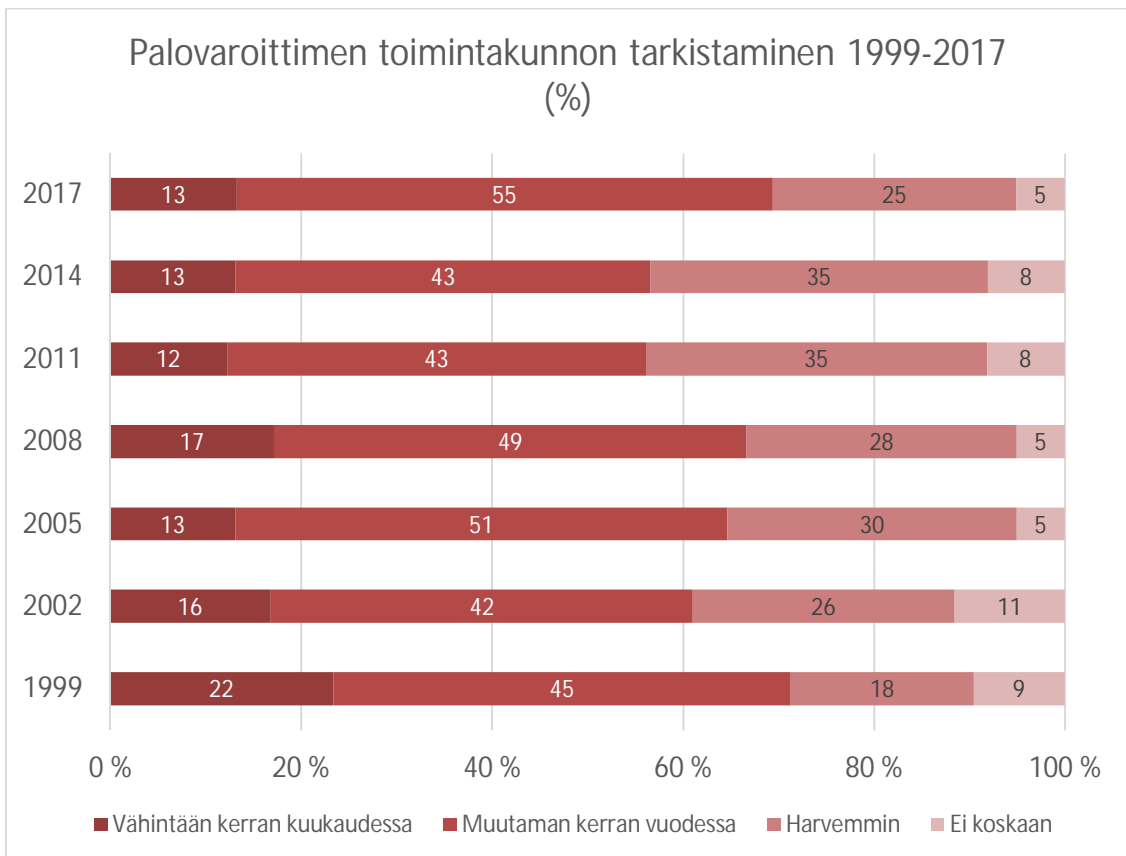
Kuva 4. Arvio asuinkunnan pelastusviranomaisten toiminnan tehokkuudesta eri onnettomuuksissa (tehokasta ja melko tehokasta).

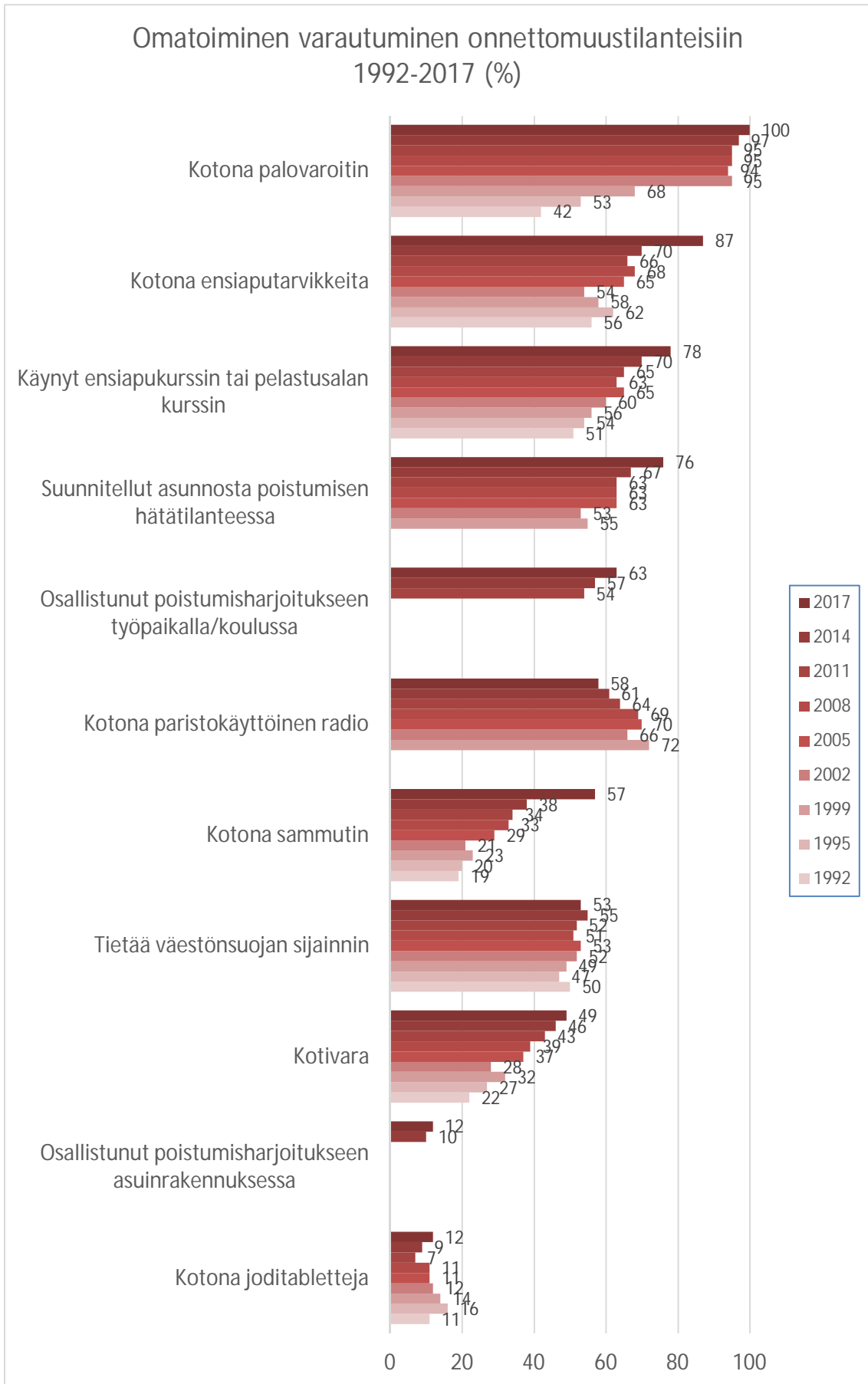
Kuva 5. Turvallisuuden kannalta erittäin tarpeellisena pidettävät asiat.

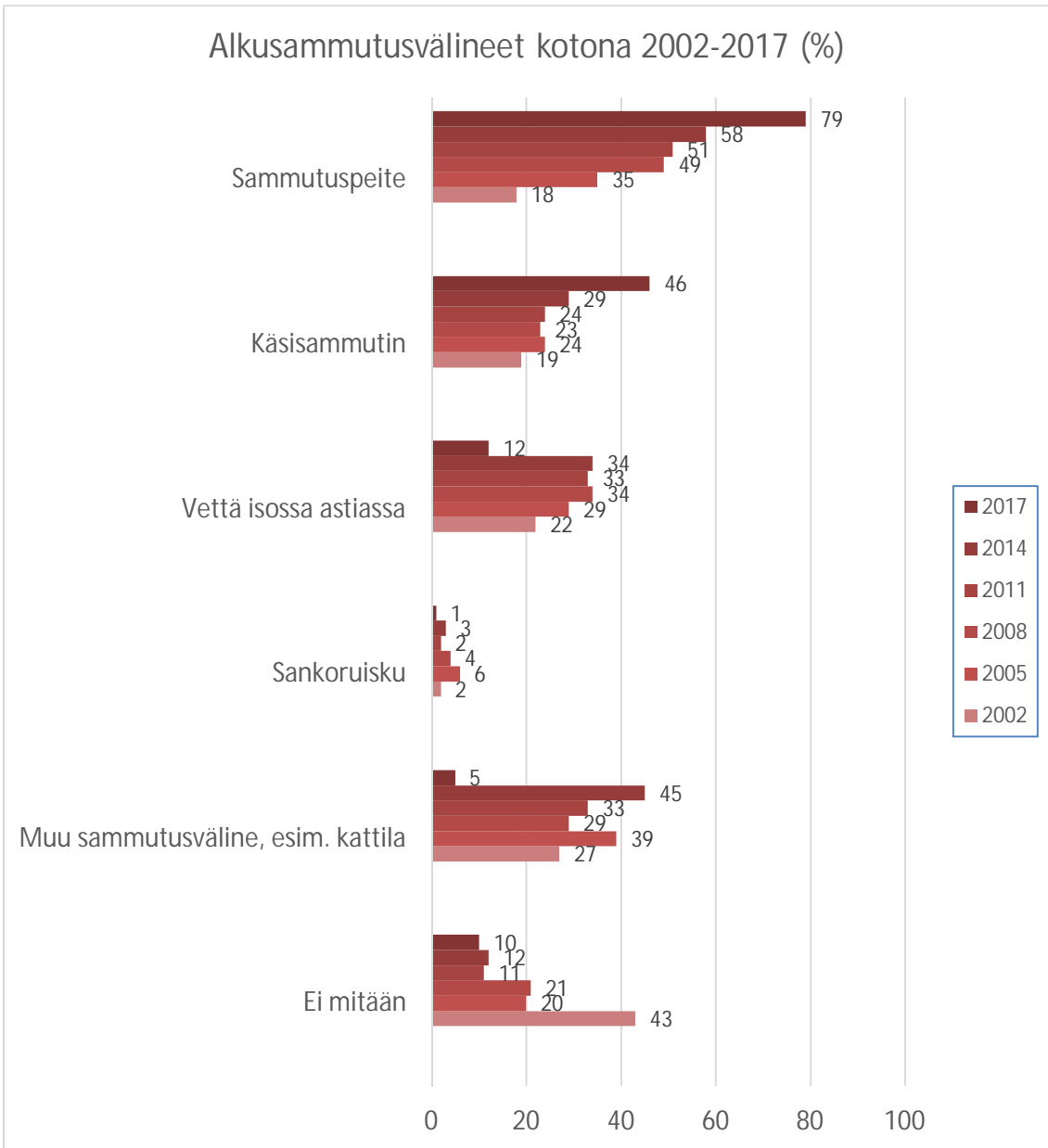
Kuva 6. Asunnot, joissa on palovaroitin.

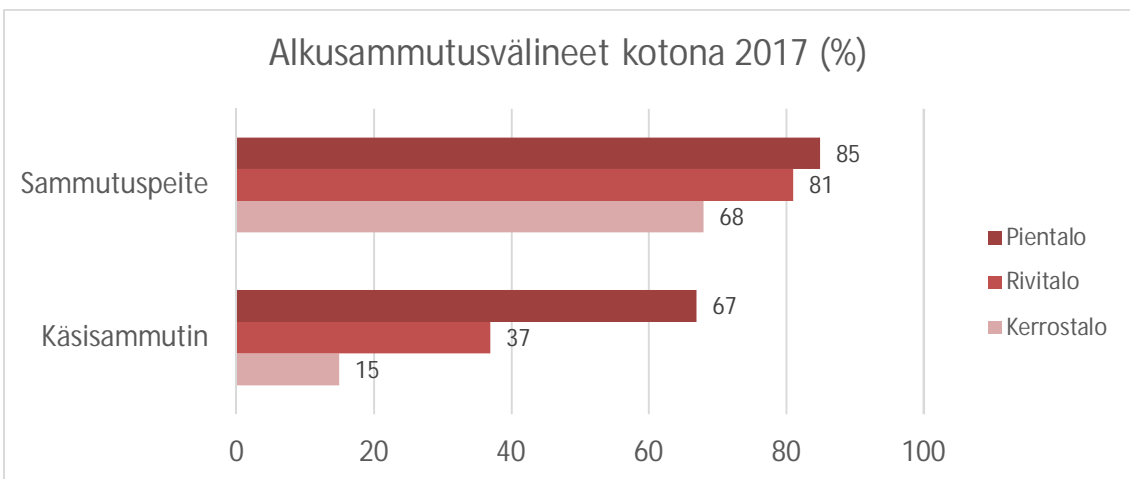
Kuva 7. Palovaroitin toimintakunnon tarkistamisaktiivisuus.

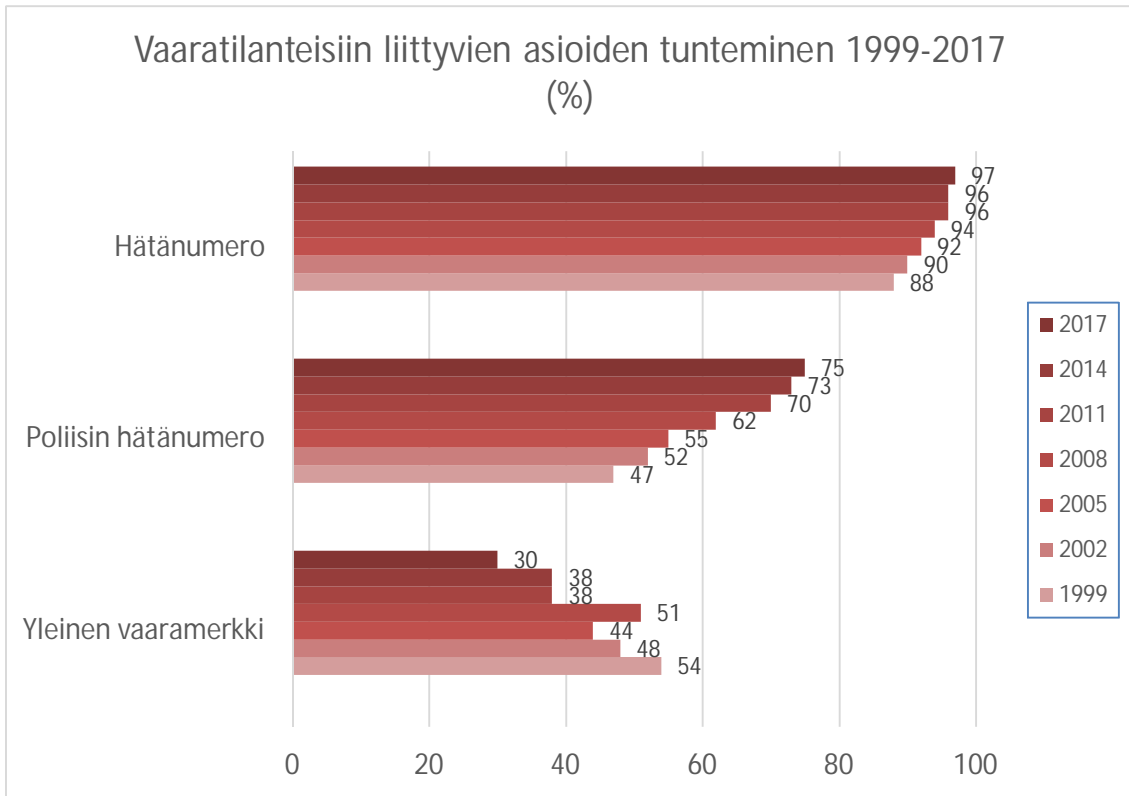
Kuva 8. Omatoiminen varautuminen onnettomuustilanteisiin.

Kuva 9. Alkusammutusvälineet kotona.

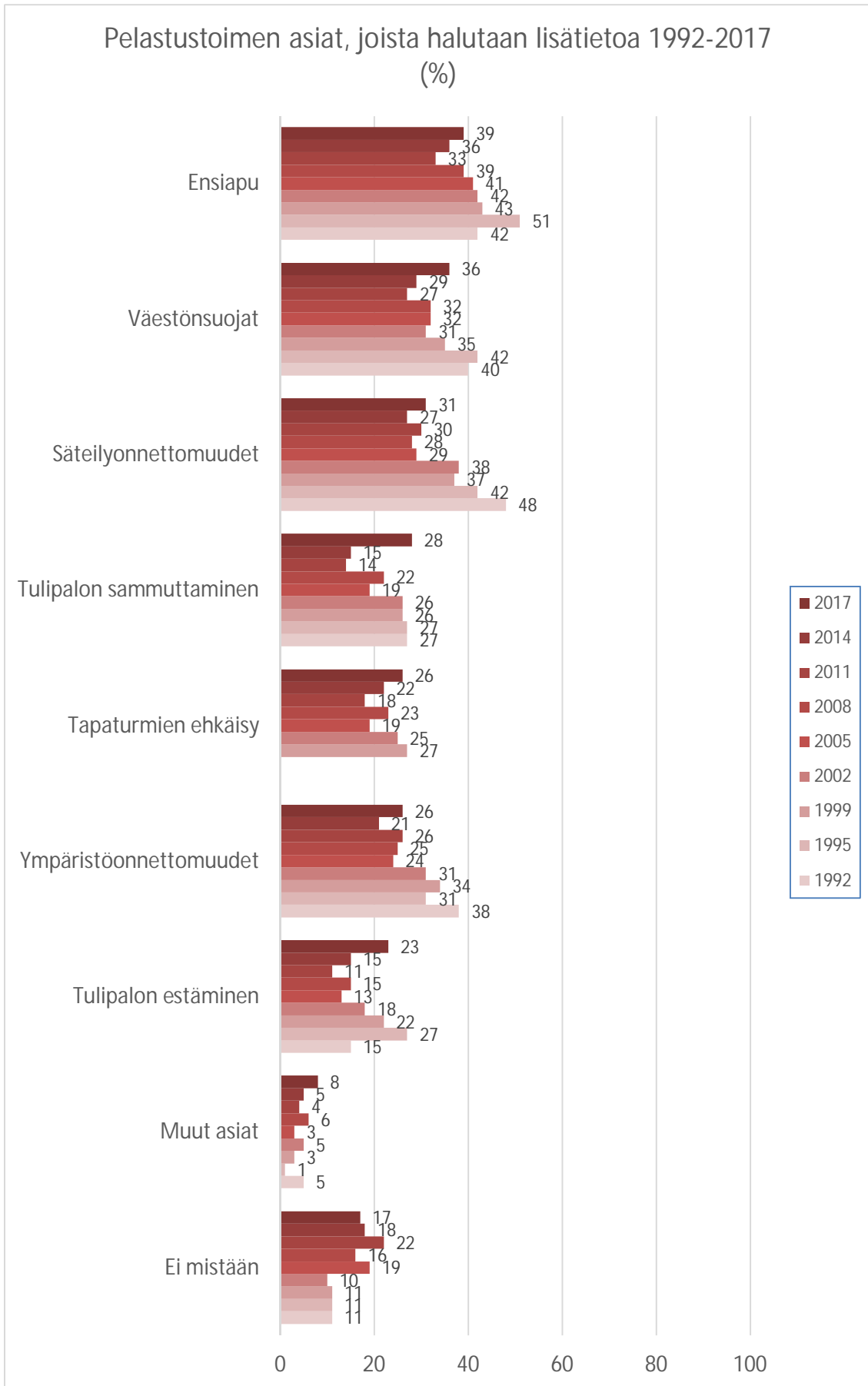
Kuva 10. Sammutuspeitteet ja käsiammuttimet kotona asuntotyyppittäin.

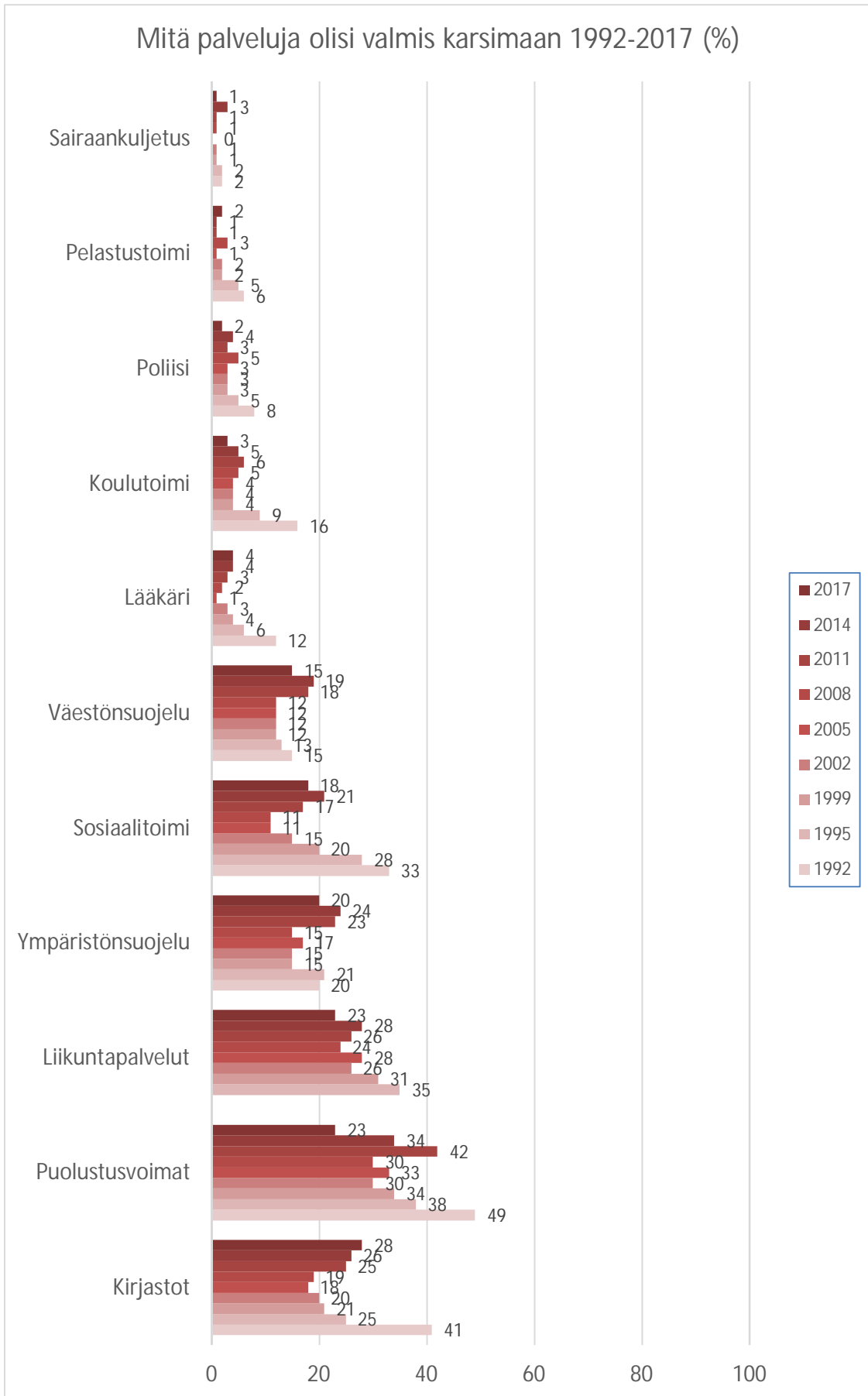
Kuva 11. Vaaratilanteisiin liittyvien asioiden tunteminen.

Kuva 12. Pelastustoimen asioiden tiedonlähteet.

Kuva 13. Pelastustoimen asiat, joista halutaan lisätietoa.

Kuva 14. Mitä palveluja olisi valmis karsimaan.